

שר-החוזק מאסקו
ירושלים פתחה למשאומתן

במשך שנים רבות: „אתם תמיד מאשימים את הפועלים, אך המיפלגה אשמה במצב. אתם שולטים למעלה משלר שים שנה, ומצב הפועלים הוא בכי רע. אפילו אם תפתחו באש לא נמתן את דרישותינו.“

הדגם הצ'כי. רמת-התיקים הנמוכה, מחירי המזון הגבוהים ובעיית השיכון הם הגורמים העיקריים לתסיסה בקרב הפועלים. מחקר סוציולוגי שפורסם לאחרונה הצביע על העובדה שאשה פולניה מבלה בממוצע 130 דקות ליום בתור למזון. העלאת מחירי הבשר בתחילת יולי שימשה אות למחאה. ברור שמנהיגי התסיסה עושים הכל לשלט במצב. הם אינם חותרים, ברגע זה, לנפילת המישטר, אלא למליו דרישותיהם הכלכליות והפוליטיות. משקיפים אובייקטיביים יחסית סבורים שגורל פולין תלוי עתה, במידה רבה, במידת התבונה והאחדות שיגלו מנהיגי התסיסה. רוב הפועלים והאינטלקטואלים אינם שואפים לחזרה למישטר קאפיטליסטי, אלא לדמוקרטיזציה של המישטר הקיים. הם סבורים שביטול הצנזורה, החזרת שילטון החוק וההקפדה על זכויות-האדם, ביטול הסמכויות האדירות של המישטר החשאית, ומתן ביטוי לכל הזרמים התרבותיים, יביאו את פולין לחיק הדמוקרטיה.

הם עדיין מטפחים תיקוה, שתהליך זה יוכל להיות התפתחותי והדרגתי, ללא שינויים או זעזועים דראסטיים. הם מנסים לתמרן על פי התהום, לא להכניס לשורותיהם פאשיסטים ויסודות ריאקציונריים אחרים, כפי שעשו ההונגרים ב-1956, לא למשוך לפלישה סובייטית בנוסח צ'כוסלובקיה ב-1968.

הדגם הצ'כי הוא אקטואלי יותר, והתיקות נעוצות בעיקר בחולשתם של הסובייטים, אחרי ההסתבכות הר אומללה באפגניסטאן. אין להוציא מהכלל, כמובן, אפי שרות של התערבות סובייטית. גיראק יעשה כמיטב יכולתו לספל במצב בעצמו. כדי להצליח, יצטרך להשי תחרר מהרבה דוגמות שילטוניות קפואות, שאין להן דבר עם הסוציאליזם. המשבר בפולין אינו רק תסיסה חולפת על רקע כלכלי, אלא ביטוי למצוקה פוליטית, תרבותית וקיומית של הפרט תחת מישטר קומוניסטי. פיתרון אמיתי ידרוש דמיון, מעוף ושינויים של ממש. ספק אם כך, אמנם, יקרה.

מאסקי על העולם

בראיון מקיף שהעניק אדוארד מאסקי השבוע לעיתון האמריקאי החשוב, 'ראט ניו אנד וורלד ריפורט', באו

המהומות והשביתות בפולין חרגו כבר מזמן מהקשרן הכלכלי. שיתוף-הפעולה ההדוק בין הפועלים לבין האינטלקטואלים אנטי-קומוניסטיים, בחלקם אנטי-קומוניסטיים ואפילו אנטי-סוציאליסטיים, הפך עובדה בעלת משמעות פוליטית מרחיקת-לכת. מנהיגי הוועדה הציבורית להגנה עצמית (קור) הצליחו להפיץ 20 אלף עותקים של עיתונם, רובוטניק („הפועל“), ולהעניק לתביעותיהם של הפועלים עלים מימד פוליטי ברור ורהוט, שיש בו משום אתגר לעצם שליטתה של המיפלגה הקומוניסטית בחברה בי במדינה.

הדרישות הן לעיתונות חופשית, לשיחרור אסירים פוליטיים, למתן ביטוי לכנסיה באמצעות התיקשות ולהקמת הסתדרות פועלים ארצית וחופשית. יש בהן כדי לחסל את הבסיס הפוליטי לשלטונה של המיפלגה הקומוניסטית הפולנית. אומר על כך לאסאק קולאקובסקי, גולה מפולין המרצה מאז 1968 בפקולטה לפילוסופיה באוקספורד, והחבר היחיד של קור מחוץ לגבולות ארצו: „שתי ברירות עיקריות פתוחות עתה בפני המנהיגות הקומוניסטית בפולין. הם יכולים לדכא את השביתות בכוח, ובכך להצית אש מרן בכל הארץ, או להיעתר לכל

הדרישות הדמוקרטיות של השובתים, לפגוע בכל הדוגי מות, הרעיונות, המסורות והנהיגים הקומוניסטיים. צעד כזה יהווה איום על עמדותיהם בשילטון ועל זכויות-היתר המגוונות, אותן צברו במשך שנים רבות.“

כביה לדורות. קולאקובסקי מייצג אופייני של העמדה הרווחת בקרב האינטלקטואלים המרכזיים בקור, סבור שהמיפלגות הקומוניסטיות במזרח-אירופה חדלו מהנסיון למכור את התפישה הקומוניסטית כערך אידיי אולוגי. הן הפכו למימסדים שמרניים, קפואים, החרדים מכל שינוי בסטטוס-קו. תחת האמונה בהנחות היסוד המארכסיסטיות, המעוגנות בראייה דינמית ויוצרת של התהליכים החברתיים וההיסטוריים, מטיפים המנהיגים הפולניים לשרידות מתוך חוסר ברירה. הם מבססים את שילטונם על האיום הסמוי בהתערבות צבאית סובייטית. המישטר מבוסס על מדיניות גמישה, פרגמטית, כלפי האוכלוסיה, תוך נסיון לחנך את הציבור לזנוח כל תיקוה לדמוקרטיזציה של ממש. האלטרנטיבה לאדוארד גיראק איננה מנהיג צעיר ונלהב מחוגי קור, אלא רודן סמכותי שישלוט בחסות הכידונים הסובייטיים. כך מנסה המישטר לאתר את אש המרד, להגבילה בתחור מים צרים וניתנים לשליטה, כדי שלא יהיה צורך לכבותה כליל באמצעים שיהיו בכיה לדורות.

אדוארד גיראק עצמו נחשב כמנהיג קומוניסטי מתון, ואפילו ליברלי יחסית. בליטת המישטרים בגוש הקומוניסטי חופסת פולין את המקום השני, מבחינת החופש הנהוג בה, אחרי הונגריה (הדירוג המקובל הוא: הונגריה, פולין, מזרח-גרמניה, צ'כוסלובקיה, ברית-המועצות, בול-גריה, רומניה). כמו בהונגריה שורת בפולין איבה נישנה, לאומית ביסודה, כלפי הרוסים. רגש זה, שאין למוצאו בגודש כזה בצ'כוסלובקיה ובבולגריה, מוצא את ביטויו, בן השאר, בדביקות נלהבת בכנסיה הקתולית. גיראק עלה לשילטון אחרי המהומות בדאנסק ב-1970, שדוכאו באכזריות רבה על-ידי קודמו, ולדיסלאב גומולקה. כתב סאנדוי טייטס, שהורשה לבקר במספנת לבין בגדאנסק, בעת המו"מ עם ההנהלה, מספר על בדיחה הרווחת בין הפועלים שם: מהו ההבדל בין גומולקה לגיראק? אין שום הבדל, אלא שגיראק אינו יודע זאת עדיין...

עידוד לבין. אחרי שנכשלו הנסיונות הקלאסיים של הפרדי-מושול, נאלצו נציגי ההנהלה המיפלגה להיענות לדרישות רבות. פיטוריה של אנה ולאנטינוביץ, גיבורת מרד 1970 ופעילה בקור, בשלול דרישות השכר נתמלאו, אפילו שפועלים רבים יודעים שאין בהן ממש והדרך לשיחרור אינפלציוני והדפסת כספים היא בלתי נמנעת. השילטונות אפילו הסכימו לבנות אנדרטה ל-49 הפועלים, שנרצחו על-ידי המישטר במהומות 1970. שני הצדדים גילו מתינות מופגנת, ועדי-הפועלים ושותפיהם מקור מנעו גילויי אלימות. המגעים עם השילטונות בוצעו על-ידי הוועדים, שדורו לפועלים שחיכו בתצר והגיבו בקריאות עידוד או בוז, לפי המקרה. אין ספק שהפועלים מודעים היטב לכווח הפוליטי, ולעובדה שרק לחץ חברתי מאורגן עשוי להביא לשינוי ממש. בעת המישטרות במספנת לבין העצומה בגדאנסק, ניסה נציג המיפלגה לחסב את תשומת-הלב של השובתים לעובדה, שכל יום שכיבתה עולה לטססנה כמיליון דולר, התשובה היתה קשוחה, ושיקפה היטב מרירות שהצטברה

שפיזור נלחם בפטרו-דולארים

ח"כ שפיזור
בעיקבות דון-קישוט

ח"כ אליהו שפיזור מהמערך אינו מצטיין במיוחד בפעילותו הפרלמנטרית. עם זאת הוא פובליציסט פורה, המפרסם רשימות בצהרון ידיעות אחרונות בסיגנון רבייוניסטי מובהק. השבוע הוא פירסם רשימה, בלשונו הנמלצת הרגילה, על השפעת הפטרו-דולרים על המדינות העולמיות. הפיתרון הוא רפ"סטי קלאסי: לא להביא בחשבון את התעצמות הערבים כאלוץ שיש להתחשב בו, אלא „להיאבק“ בפטרו-דולרים בדרך מיסטריות, שלא מפורטת ברשימה, אולי מטעמי-ביטחון.

מאז מילהמתו הקלאסית של דון-קישוט בי טחנות-הרוח, חלפו האבירים הרומנטיים מהעולם. תחתם עלו ביצועיסטים פרו-בינציאליים, השואפים להילחם במציאות באמצעות מלים. הסינתזה בין תורות זאב וז'בוטינסקי דוידו בן גוריון היא עתה שלמה. טוב שיש לנו ברירה, באמצעות ההליך הדמוקרטי, בין אליהו שפיזור ליגאל הורביץ — תחרות בלתי-אפשרית ב„מצא את ההבדלים“.

לידי ביטוי השקפות הממשלה האמריקאית בכמה תחומים חיוניים:

● **על שותפיו בנאט"ו:** נאט"ו חזקה ומקבלת את מנהיגותה של ארצות-הברית. האירופים הסכימו להגדיל את תקציבם הצבאי בשלושה אחוים בשנה, להעניק לנו יתר גמישות בשימוש בכוחותינו גם מחוץ לתחום נאט"ו. הם נאותו לתהליך של מודרניזציה באמצעי השילוח של טילים גרעיניים על אדמתם, עם זאת ברור, שמדינות מערב-אירופה מעוניינות בעצמאות רבה ככל האפשר, ובחופש לפעול לפי האינטרס שלהן. האירופים רוצים בהמשך הדטאנט, וביחסי כלכלה ומסחר הדוקים עם הגוש הסובייטי. אינו סבור שהם יבחרו בקו ניטראליסטי, בשל חששם מפני כוחה היבשתי והגרעיני של ברית-המועצות. גרמניה, למשל, מסייעת לארצות-הברית לשקם את תורכיה מבחינה כלכלית.

● **על קמפי-דייוויד:** נשקפת סכנה לעצם קיומו של ההסכם, לצד אחד יש נטייה לנקוט בצעדים חד-צדדיים הנוגמים לקשיים פוליטיים ולתגובה של הצד השני. בעיית ההתנחלויות ובעיית ירושלים הן הקשות ביותר. הצעדים שנקטו עתה על-ידי ישראל בניגון ירושלים אינם יכולים להיקבע כסופיים לגבי הסטטוס של העיר. ירושלים עדיין פתוחה למשאומתן, לפי שעה אין כל תחליף להסכמי קמפי-דייוויד. האלטרנטיבה היחידה היא הגברת האלימות, החרפת המתחים והכחדת כל הישגי השלום המצרי-ישראלי.

● **על הסובייטים:** לא נוכל להמשיך ב„עסקים כרגיל“, כל זמן שהסובייטים נמצאים עדיין על אדמת אפגניסטאן. עם זאת תיקח ארצות-הברית חלק בוועידה לביטחון ולשיתוף פעולה במזרח, שהיא המשך לוועידת הלסינקי. הוועידה מקנה לנו הזדמנויות למגעים עם יתר ארצות הגוש הסובייטי, ולדיאלוג עם ברית-המועצות בעניינים חיוניים לנו. אנו ממשיכים ביחסים עם ברית-המועצות, במאמצים לפרוק נשק בינלאומי. הסינאט גורם לנו קשיים בעניין הסכם סאלט 2 מטעמים פוליטיים, שאין להם הצדקה איסטרטגית.

● **על המורדים האפגניים:** ארצות-הברית לא תיכנס למלחמה באפגניסטאן, אך תקים התייעצויות עם פקיסטאן. לא תהיה, כנראה, פלישה נוספת של הסובייטים באזור. האם נספק נשק למורדים? זה לא עניין לדידן פומבי...

● **על איראן:** תהליכים מסויימים באיראן נותנים מקום לתיקוה בעניין בנייה-ערובה ושיפור היחסים עם ארצות-הברית. בעיקר מעודדת הופעתם ההדרגתית של מוסדות פוליטיים, כמו פרלמנט, באיראן. המימשל מקיים מגעים סדירים עם אישים בכירים באיראן עצמה.